

4541

„Կ Ո Մ Ի Տ Ա Ս“

Ե Ր Ա Ժ Շ Տ Ա Կ Ա Ն Մ Ի Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ՊՈՒՐՐԻՇ

Հիմնում 1926 Դեկտ. 10

ASOC. MUZICALA ARMEANA

„KOMITAS“

Fondată în anul 1926 Dec. 10

BUCUREȘTI

ՊՈՒՐՐԻՇ

Ցպ. „Ասորիա“

1938

78(47.925)

4-68

25 OCT 2010

78(47.925)
4-68

„ԿՈՄԻՏԱՍ“
ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՊՈՒՔՐԷՇ
Հիմնում 1926 Դեկ. 10

ASOC. MUZICALA ARMEANA
„KOMITAS“

Fondată în anul 1926 Dec. 10
BUCUREȘTI

(725-79.)

ՊՈՒՔՐԷՇ
Տպ. „Ասորիա“
1938

COMPOZITORUL KOMITAS

3188-2006

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

.....

(Ծն. 28 Սեպտ. 1869 Կոտայիկ. Գ 21 Հոկտ. 1935 ի Պարիս)

.....

Հայ ժողովրդական երաժշտութեան մեծանուն երգիչն ու Մշակը Կոմիտաս Վարդապետ, իր երաժշտական նախնական կրթութիւնը ստացած է Էջմիածնի ճեմարանը, ուր 1881ին, իբրև 12ամեայ որբ մանուկ՝ գացած էր ուսանելու և քահանայական կոչում ընդգրկելու։ Առաջին օրէն իսկ կը գրաւէ երաժշտասէր Գեորգ Դ. կաթողիկոսին ուշադրութիւնը և կը վայլէ անոր քաջալերիչ հովանաւորութիւնը։ Օժտուած էր ձայնի բնատուր գեղեցկութեամբ և մեծ խելահասութիւն ցոյց կու տար երաժշտական նիւթերու մէջ։ 1893ին կ'աւարտէ ճեմարանն և կը ձեռնագրուի արեղայ՝ Խրիմեան Հայրիկէն։

Հայ գեղջուկ և եկեղեցական երգերը կանուխէն հմայած էին զինք. բայց գիտականօրէն անոնցմով զբաղելու համար՝ իր ստացած երաժշտական կրթութիւնը անբաւարար կը նկատէր։ Ուստի երաժշտական կրթութեան արդ պակասը լրացնելու բուն տեղով կ'ուղևորի 1896ին Պեոլին, ուր երեք տարի առանձնական դասեր կը ստանայ անուանի երաժշտագետ բրոֆ. Ռ. Շմիտէ։ Կատարելապէս աւարտած տեսական ու գործիական երա-

ժշտութեան ամբողջ դասընթացքը՝ 1899ին հիմնական պատրաստութեամբ կը դառնայ էջմիածին և կը լծուի գործի:

Ի՞նչ էր իր մշակելիք գործը: Ինքն իսկ կը պատասխանէ. «Ուսումնասիրել մեր եկեղեցական և ժողովրդական եղանակները, որոշել նրանց հարազատութեան աստիճանը և հիմնել մեր երաժշտական պալատը, զուտ ազգային, ցեղական տարրերի վրայ»: Կոմիտաս իր լեռնագայ գործունէութեամբ արդարացուց իր խօսքերն ու ազգային երաժշտութեան շէնքը բարձրացնելու գործին մէջ ոչ միայն անոր «համեստ գործավարն» եղաւ, այլ և անոր բանիբուն ճարտարապետը: Հայաստանի մէն մի գիւղ թափառելով հաւաքեց 3000 հայ գեղջուկի սրտէն ու հոգիէն բխած երգեր, փրկելով ընդմիջտ կորըստեան վտանգէն: Ձանոնք ինքնուրոյն ոճով ներդաշնակելով՝ գծեց ուղիւն՝ ազգային ոճով դաշնակելու և հեղինակելու արուեստին: Փրկեց հայ եկեղեցական երգը այլասերման ու անհետացման վտանգէն, ուր ինկած էր արդէն՝ թրքական մեղկ երաժշտութեան հոսանքէն մեծապէս ազդուելով:

Բայց Կոմիտասը մեր երաժշտական պատմութեան մէջ բացառիկ դէմք դարձնողն ա՛յն է, որ նա — հակառակ տիրող կարծիքին — մանրամասն ուսումնասիրութեամբ ու գիտական հիմքերու վրայ ապացուցուց, թէ Հայն ունի իւրայատուկ, ազգային ինքնուրոյն երա-

ժշտութիւն. և զայն ծանօթացնելու համար օտարներուն՝ շրջեցաւ ամբողջ Կովկասն ու Եւրոպան, կազմելով համերգներ, սարքելով դասախօսութիւններ ու հրատարակելով յօդուածներ երաժշտագիտական պարբերաթերթերու մէջ: Եւրոպացիները արթնցան և ան վերապահօրէն գնահատեցին մեր ազգային երաժշտութիւնը:

Ահա ամբողջ արժէքը մեծանուն Կոմիտաս վարդապետին, որով — ինչպէս ըսած է աւստրիացի երաժշտագէտ-քննադատ բրոֆ. Լախ — «իրաւունք ունինք Հայերս պարծելու»:

Հ. ԳՐ. ՀԷՊՈՅԵԱՆ

Պրովիւ, 1938

ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ „ԿՈՄԻՏՍՍՈՒՄ»Ի

«Կոմիտաս» երաժշտական Միութիւնը մարմին առաւ 1926 Դեկտ. 10ի խորհրդակցութեան մէջ, որուն կը մասնակցէին՝ պ. պ. Յ. Ճ. Սիրունի, Գ. Ղազարեան, Գ. Ճերահեան, Ս. Գվանեան, Յ. Պզտիկեան, Վ. Քէշիշեան, Լ. Թօքաթլեան և օր. Սօնա Սվաճեան.

Առաջին չորս տարին երգչախումբի ղեկավարութիւնը ստանձնեց պ. Գ. Ճերահեան, աջակից ունենալով յաջորդական վարչութիւններ, որոնք իրենց մասնակցութիւնը բերին, առաւել կամ նուազ չափով՝ պ. պ. Օ. Բոլտոխան, Ա. Գասարճեան, Ա. Սայեան, Վ. Քէշիշեան, Վ. Կէմիճեան, օր. Ս. Սվաճեան:

Փոքր դադարէ մը վերջ, երգչախումբը վերակազմուեցաւ Հայ Մշակութային Հիմնարկութեան նախաձեռնութեամբ, այս անգամ պ. Մարչէլ Պօթէզի ղեկավարութեան տակ և իրարու յաջորդող զանազան վարչութիւններու մասնակցութեամբ:

Այդ շրջանէն ի վեր Միութիւնը ունեցած է հետևեալ վարչութիւնները.

Ատենապետներ՝ պ. պ. Գ. Հ. Արթիւեան, Յ. Ճ. Սիրունի, Յ. Շիսեանց, Օ. Ռ. Պէրպէրեան, Սիմոն Խորէն, Արտ. Մելիտոն, և վարչական անդամներ՝ Հ. Թումաճանեան, Գ. Արծրունի, Տօքթ. Ֆուրուճեան, Պարոյր Լևոնեան, Յ. Փիրանեան, Կ. Յարութիւն-

եան, օր. Ա. Կիւլեան, Ազատ Շիշմանեան, Անդր. Պէրպէրեան, Կ. Աւագեան, Եղուարդ Սելվեան, Պերճ Կարապետեան, Տիկին Ն. Սվաճեան, Տիկ. Ն. Տէր Գրիգորեան, օր. Մ. Այվազեան, Ա. Երեցփոխանեան, Ժ. Գալազաշեան, Ա. Թումաճանեան, Արամ Շիշմանեան, օր. Ա. Սվաճեան, Արշ. Տիրացեան, Կարպիս Քէշիշեան, Ա. Կլօրիկեան, Յովս. Ապագեան, Արամ Կէմիճեան, Պարոյր Առաքելեան, Աբր. Պետրոսեան, Արշ. Ասլանեան, Յակոբ Շիրինեան:

Պ. Պօթէզի երաժշտական վարչութեան ընթացքին, երգչախումբի ղեկավարութեան աջակցած են պ. պ. Արշակ Տիրացեան և Ֆ. Յակոբեան:

Իսկ 1937էն ի վեր երգչախումբի ղեկավարութիւնը ստանձնած է պ. Կ. Յարութիւնեան, որ պ. Պօթէզի օրով ալ կը գործակցէր անոր:

Câteva cuvinte despre Asociație

În anul 1926, din inițiativa unor iubitori de muzică în frunte cu d-nii H. Dj. Siruni, K. Gerahian, K. Hazarian, V. Keșișian, L. Tokatlian, S. Kăvanian, H. Băzdighian, d-ra Sona Săvagian și cu concursul unui însemnat număr de tineri, într'un entusiasm de nedescris, s'a pus bazele Asociației Muzicale Armene „KOMITAS”, cu sediul în București.

Asociația are de scop educația muzicală a masselor; ea urmărește cimentarea legăturilor de înaltă superioritate morală, făcând să încolțească în sufletul poporului, nobilele sentimente și dragostea pentru frumos.

Preocuparea esențială a Asociației Muzicale Armene „Komitas” este de a împrăști tot ceace este mai caracteristic și mai expresiv în muzica populară armeană, atât de asemănătoare cu cea românească și de a conlucra și prin muzică, la strângerea legăturilor de prietenie între Români și Armeni.

Chiar în anul întemeirii, Asociația „Komitas” a avut o primire foarte călduroasă din partea comunității noastre.

Primul dirijor al corului a fost d-l K. Gerahian, care cu multă râvnă și tragere de inimă a căutat să strângă laolaltă cât mai multe elemente capabile, pentru atingerea scopului dorit.

După un popas de doi ani, Asociația își reîncepe activitatea, de astă dată sub altă conducere și cu concursul Fundației Culturale Armene.

În anul 1931, este invitat la conducerea corului maestrul Marcel Botez, care prin bagheta-i magică a dus Asociația din succese în succese.

Dacă Asociația „Komitas” a ajuns un cor care să placă publicului, aceasta o datorează, negrășit, d-lui Marcel Botez, care prin talentul său

necontestat de dirijor, a căutat să formeze elemente prețioase pentru cor și de a conduce Asociația spre țeluri nebănuite.

Actualmente corul este condus de un element tânăr, însă cu mult talent, d-l G. Artunian.

De la întemeiere și până în acest an, Asociația Muzicală „Komitas” a organizat circa 50 de concerte și audițiuni în capitală și în provincie (Constanța, Ploești și Silistra.)

Dela fondare Asociația „Komitas” a fost condusă de comitete în frunte cu D-nii O. Poladian, A. Saian, K. H. Artin, H. Dj. Siruni, Ing. Sehiantz, Simon Khoren și Ard. Melidon.

În fruntea Asociației se află astăzi următorul comitet:

Presedinte: d. Ard. Melidon, vice-presedinti: d-nii: Azad Șismanian și Antr. Berberian, secretar general d. Baruir Arakelian, casier d. Hovs. Abazian, secretar de ședință d. Ag. Șirinian, secretarul corului d. Apr. Bedrosian, bibliotecar d. Aram Ghemigian și corespondent al ziarelor d. Arșag Aslanian.

ԻՆՉՈ՞Ւ ՀԻՄՆՈՒԵՑՍԻ

«ԿՈՄԻՏԱՍ» ԵՐԳՉՍԻՈՒՄԲԸ

.....

Որպէսզի տե՛ս հայ ժողովուրդը, և որպէսզի իր բեկորները դիմանան օտար ասիւրու վրայ, բաւական չեն այլևս հին զէնքերը: Պատմութիւնը գոր կռուան ըրած ենք մեզի՝ մեր տեղը պահանջելով հիմա արևուն տակ, մարտիրոսագրութիւնը՝ որուն դրուագներովը կը փորձենք Եւրոպայի յուզել, և գերեզմանները գորս հեռուն թողուցինք և որոնց լիշատակովը կը ջանանք մեր հողին օրօրել, անգոր են տոկացնելու համար մեզ:

Աշխարհ մոռացկոտ է շատ որպէսզի կարենաս անոր՝ միտքը պահել տալ արիւնը զոր թափեցիր դուն, յաճախ իրեն համար: Լուսաւոր պողոտաներու շքեղութիւնը վաղուց մոռցուցած է մեզ մեր մեռելները և հողը ուր ամփոփուած են անոնց որկերոտիքը: Ու նոր սերունդին առասպել կը թուի հայ ժողովուրդին երէկը՝ որքան ալ փառաւոր դրուագներ պատմես դուն իրեն, և առեղծուած՝ ապագան, որով կը փորձես դայն ոգևորել դուն:

Տարբեր թախաման պէտք է որպէսզի մեր հողիներուն մեջ չչքանայ հայը, և տարբեր զէնք՝ որպէսզի օտարին յարգանք հարկադրենք: Հայ ժողովուրդին հոգեկան արժէքներուն ու ժողովն է որ պիտի կարենանք տոկալ: Անոնց

շնորհիւ է որ հպարտ պիտի ըլլանք մենք ազգերուն առջև ու պիտի չամչնանք մեր ցնցոտիներէն: Անոնց շնորհիւ է որ պիտի պահանջենք մե՛ր ալ ազատ տեղը այս ընդարձակ տիեզերքին մէջ:

* * *

Հայ երաժշտութիւնը մէկն է հայ ժողովուրդի արդար պարծանքներէն: Եթէ հայ ճարտարապետութիւնը մեր փառքի մեծագոյն տիտղոսն է ազգերու քաղաքակրթութեան մէջ մեր տեղը պահանջելու համար, և եթէ հայ ժողովրդական բանահիւսութիւնը, ինքը մինակը, կրնայ մեզ դասել ամէնէն լուսաւոր ազգերուն կարգը, հայ երաժշտութիւնն է որ պիտի կարենայ մեր հողին լրիւ թարգմանել: Ան է որ կրնայ, նախ մեր ժողովուրդին ներսը, վառ պահել հայրենի ոգին, ու արթնցնել մարած յուզումները: Մեզ կը կապէ անցած դրերուն և հեռաւոր մեր հողին: Մեր մէջ ցեղը կը պահէ: Աւելին՝ ան մեզ կը հաղորդէ օտարներուն. ինչ որ պիտի չընէին քարերն ու աւերակները, մագաղաթներն ու թուղթերը՝ ան կ'ընէ՝. ան կը խօսի օտարին: Ու այնքան դժայեղի՜ լեզուով մը

Դարերը, մանաւանդ մեր ստրկութիւնը, աղճատեր էին այլևս: Հայ ժողովուրդը թող հպարտ ըլլալ որ կոմիտաս մը եկաւ ու հայ երաժշտութիւնը դրաւ իր մոռցուած փառքին

մէջ . ան էր որ գնաց պեղել հայ ժողովուրդի հոգին , ու անոր ներսի խռովքն ու յուզում-ները կարգաց . ան էր որ գեղջուկին շրթունք-ներուն վրայ գտաւ ինչ որ լղրճեր էր քա-ղաքը , — հայ ժողովուրդը իր անկեղծութեանն ու հեքին , իր ցաւերուն ու ժպիտին , իր կա-րօտին ու յոյսերուն մէջ :

Կոմիտասէն ի վեր հայ երգը մեր հոգե-կան արժէքներուն ամէնէն շքեղներէն մէկն է ա՛յ , ու փառքի դրօ՛շ՝ որուն առջև ստիպ-ուած են այնքան աղգեր ծուել իրենց ճակատը :

* * *

Կ'արժէր որ Ռումանիան ալ հայ երգի իր նուիրեալներն ունենար : «Կոմիտաս» երա-ժշտական միութիւնն էր որ պիտի ստանձնէր այդ առաքելութիւնը :

1926 դեկտ . 10ին էր որ հիմը դրուեցաւ «Կոմիտաս»ին : Եկրու նախաձեռնութիւններ միևնոյն ատեն կը զուգադիպէին իրարու : Մէկ կողմէն Հ . Մ . Ը . Մ . ի անդամներուն մէջ բուռն բաղձանք մը կար երգչախումբ մըն ալ կազմելու՝ մշակութային ուրիշ ձեռ-նարկներու կարգին , որոնց այն ատեն կը ձգտէր Հ . Մ . Ը . Մ . ի Պուքրէշի մասնաճիւղը : Եւ միւս կողմէն Պուքրէշի հայ եկեղեցւոյ երաժիշտ Պ . Գ . Ճերահեան ու հայ երգի ուրիշ բարեկամներ՝ փորձեր կ'ընէին երգչախումբ մը կազմելու :

Ու խորհրդակցութեան մը մէջ՝ որ այդ օրը տեղի ունեցաւ՝ որոշուեցաւ «Կոմիտաս»ը հիմնել : Խորհրդակցութեան կա՛ին , բացի պ . Գ . Ճերահեանէ՝ որ գլխաւոր մղիչը պիտի մնար յետագայ աշխատանքներուն , Օր . Սօնա Սը-վաճեան , ինչպէս նաև պ . պ . Գ . Ղազարեան , Վ . Քէշիշեան , Լ . Թաքաթեան , Ս . Գլանեան և Յ . Պշտիկեան , որոնցմէ շատերուն կապը , յետոյ , «Կոմիտաս»ին հետ անուանական միայն պիտի մնար , ինչպէս պիտի ըլլար իմս ալ՝ երկու ձեռնարկները ի մի ամփոփելէ յետոյ :

«Կոմիտաս»ը պահանջը մըն էր որ գոհա-ցում տալու կոչուած էր : Ու անոր շուրջը բո-լորուեցաւ իսկո՞ն հոծ թիւ մը երիտասարդնե-րու՝ որոնք ապաւինած միայն իրենց ուժերուն ամբողջ 4 տարի պահպանեցին երգչախումբը՝ քանի մը համերգներ իսկ տալով : Որքան ալ համեստ «Կոմիտաս»ի այս առաջին շրջանը , սակայն ա՛ն եղաւ որ առաջին ոգևորութիւնը ստեղծեց ու այսօրուան խումբին կորիզը դրաւ :

Յետոյ եկաւ թրմութեան շրջան մը : Ամիս-ներով գրեթէ անգոյ մնաց «Կոմիտաս»ը : Հայ Մշակութային Հիմնարկութեան գրգիռով՝ երբ Գէորգ Հաճի Արթինեանի , հանգուցեալ Պարոյր Լևոնեանի և Տօթ . Ֆուրունճեանի հետ ըս-տանձնեցինք դայն վերակազմելու հոգը , մեր առաջին մտածումը եղաւ անոր ղեկավարու-թիւնը յանձնել երաժշտական հեղինակութեան մը , որպիսին էր Մարչէյ Պօթէյ : Ան եղաւ որ

«Կոմիտաս»ի մէջ նոր շունչ մը մտցուց, ու ինքն եղաւ հայ երգի սէրը հայ տղոց մէջ ղնողը: Իր անվիճելի հեղինակութիւնը և իր բմբունումին շնորհիւ՝ ան էր որ «Կոմիտաս»ին ալ արժէք մը տուաւ, ու ստեղծեց անոր համբաւը:

Առժամեայ էր անշուշտ մեր վարչութեան շրջանը: Աւելի քան տարի մը պահելէ յետոյ զայն ու ապահովելէ յետոյ բնականոն գործունէութիւն մը անոր՝ մեր տեղը տուինք ուրիշներուն որոնք 1933էն ի վեր կը վարեն զայն, պ. պ. Յովսէփ Շխեանցի, Սիմոն Խորէնի և Արտաշէս Մելիտոնի յաջորդական նախագահութեանը տակ, հետզհետէ աւելի սիրցնելով «Կոմիտաս»ն՝ ու իր աշխատանքները: Վկայ են յաջողութիւնները որ վերջին հինգ տարիներուն մէջ ունեցաւ «Կոմիտաս»ը, ու կենսունակութիւնը որուն մէջ ան դեռ կը յարատեւէ:

* * *

Եթէ «Կոմիտաս» երաժշտական միութիւնը բան մը կը պարտի իր վարչութիւններուն և իր երաժշտական ղեկավարներուն՝ չմոռնանք սակայն որ ան առաւելապէս կրթութեամբ է այն համեստ տղոց վրայ, որոնցմէ ոմանք ամբողջ տասը տարիէ ի վեր, իրենց կարելին կ'ընեն տանելու համար սև աշխատանքները, և կանգուն պահելու համար խումբը:

Անոնք են որ իրենց ուսերուն վրայ ունին վարչական աշխատանքներու բեռը, և անոնք են դարձեալ որ փորձի կը վազեն իրենց առօրեայ խոնջէնքը զեռ թօթափած, մինչ իրենց նմանները հանգչելու կամ զուարճանալու կ'երթան:

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

Պուրբէշ, 1 Դեկտ. 938

MAESTRUL MARCEL BOTEZ

D. K. GERAHIAN
Primul dirijor al corului

D. G. ARTUNIAN
Actualul dirijor al corului

Manifestațiunile artistice ale Asociației

1927 Mai 1. Primul concert.

În 1928 două concerte la 7 Iulie și 11 Oct. Al doilea concert dat cu ocazia zilei Culturii Armene.

În 1929 un concert la 17 Oct. la ziua Culturii Armene.

În 1930 două concerte la 20 Febr. și 10 Iulie. Al doilea concert s'a dat la radio, cu ocazia Expoziției de Artă Armeană. Toate concertele acestea au fost dirijate de d. K. Gerahian.

În anul 1932 două concerte la Ateneul Român : 29 Febr. și 18 Mai.

1933 două concerte la 19 Martie și 24 Mai.

În anul 1934 patru concerte : la 11 Martie, 25 Martie, 10 Iunie și la 28 Oct. Primele două au fost concerte religioase date în biserică. Al treilea concert dat la Constanța iar ultimul cu ocazia Culturii Armene dat în sala „Dalles”.

În anul 1935 s'au dat nouă concerte și audiții. La 3 Martie, 7 Aprilie (dat cu ocazia conferinței I.P.S.S. Dr. Gokian, despre „*Rolul științei germane în studiile armenologice*”), 8 Aprilie (Radio), 14 Aprilie (Pitar Moș), 1 Mai (Comemorarea Doliului Național Armean), 27 Oct. (Sala Ateneului, cu ocazia seubării comemorative de 1500 ani dela traducerea Bibliei în limba armeană), 23 Noemb. (Fest. organizat de Fund. Culturală Armeană, tot cu prilejul trad. Bibliei în limba armeană), 1 Dec. (Liturgia cântată în Biserică cu prilejul încetării din viață a marelui Komitas), 15 Dec. (Comemorarea ilustrului compozitor Komitas)

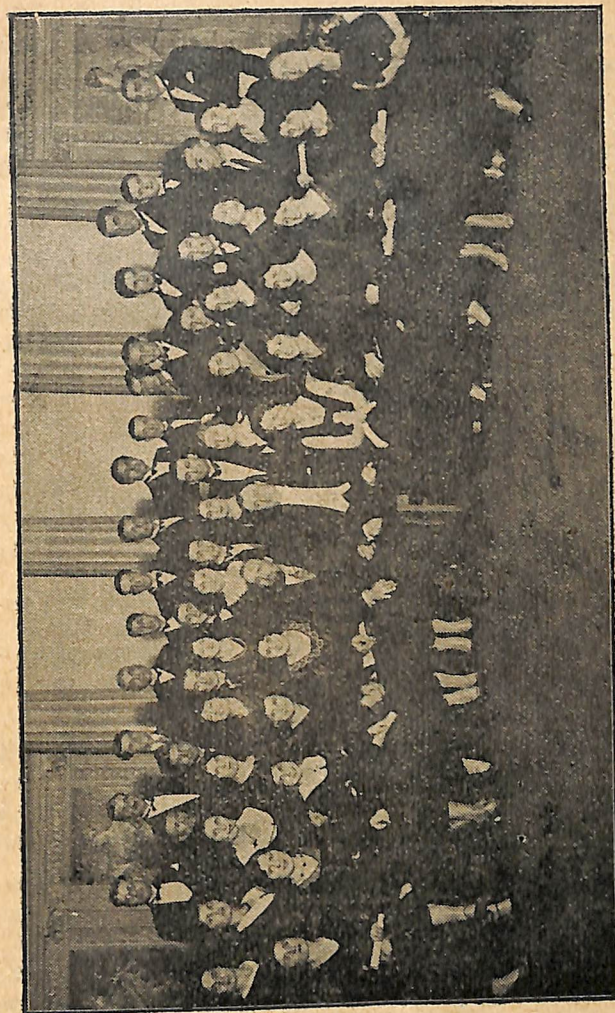
Toate aceste concerte dirijate de maestrul M. Botez, afară de cel dela 23 Noembrie, care a fost dirijat de d. Artunian.

In 1936, șase concerte: 5 Aprilie (Dalles), 12 Aprilie (Biserică, răspunsuri de Paști), 9 August (Văleni-de-Munte, dirijat de d. A. Dirațian), 25 Oct. (Dalles) și 22 Noemb. (la Ploești.)

In 1937 trei concerte: 25 Aprilie (ultimul concert dirijat de maestrul M. Botez), 8 August (Vălenii de Munte, dirijor d. Dirațian) și 5 Dec. (Festival organizat de Fund. Cult. Armeană cu prilejul jubileului de 50 ani al Revistei Handes Amsorya)

In 1938 până astăzi nouă concerte și anume: 20 Febr. (Fest. în folosul Ligii Culturale, organizat de Fund. Cult. Armeană), 27 Febr. (Dalles), 2 Martie (Radio), 27 Martie (Institutul Sf. Maria), 10 Aprilie (Liga Culturală), 24 Aprilie (Siliștra), 8 Mai (centenarul nașterii marelui romancier Raffi), 12 Iunie (Radio) și 7 August (participă la Festivalul organizat la Vălenii de Munte, de Fund. Cult. Armeană.)

Ultimele concerte dirijate de d. G. Artunian.

CORUL „KOMITAS” după concertul dat în Sala Ateneului Român 1932

(928. 79.) 3188 - 2008

Părerea Presei

Colonia armeană Bucureșteană, doritoare a reinvia cântecul armenesc, a fondat o societate corală, purtând numele marelui compozitor armean Komitas, pentru a cărei conducere muzicală, colonia armeană a avut delicata idee de a o încredința unui muzicant român, harnicului și energicului dirijor coral, d. Marcel Botez, astfel în același timp născându-se și o colaborare artistică armeano-română.

Majoritatea programului era reprezentată, prin lucrări corale, datorite compozitorului Komitas, lucrări cari au impresionat printr'o deosebit de calitativă prezentare melodică și redat sonor, într'o formă cât se poate de meșteșugită. Corala a făcut să reiasă frumos, tot coloritul și nostalgia spirituală, atât de abil și adânc înfiripate de către Komitas și trebuie felicitată pentru expresiune și precizie, atât dirijorul cât și membrii corului, dotați cu sensibilitate interpretativă, calitate care s'a putut remarca cu prisosință și la solista concertului d-ra Sâvagian.

În concluzie, cântecul armean e foarte duios, purtând nota locală firească orientală.

S'au mai executat coruri de Egmalian, M Jora, D. Teodorescu, Loewe și Kricka, de aci vedem și în spiritul internațional de manifestare a coralei.

Concertul acesta ne-a oferit din nou posibilitatea de apreciere și documentare în cadrul posibilităților culturale ale poporului armean și nădăjduim că în curând ni se va prilejui noi manifestări, de felul acestuia.

C. Notara

„Dimineața“ 28 Mai 1938

Asoc. Muz. „Komitas“ a dat un concert sub conducerea D-lui Prof. M. Botez. Timp de 2 ore, publicul a fost răpit de această muzică de o duioșie impresionantă, care atinge uneori culmile pateticului, pentru a trece apoi într'un ritm dinamic, de o expresivitate puternică.

Corul mixt de 100 voci, s'a impus prin desăvârșita-i unitate și prin simțul rafinat al nuanțării și interpretării, realizând efecte de mare artă.

28 Oct. 1936 „Universul“

Indrăznesc a mărturisi că nivelul artistic mi-a părut infinit superior la concertul coral, organizat de Asoc. Muzicală Armeană „Komitas“ în seara de duminică 27 Februarie în sala Dalles.

Vocile mixte, numeroase, sunt alese nu numai printre cele mai sonore, și plăcute, dar prezintă și o deosebită omogenitate. Repertoriul, de cel mai viu și felurit interes, arhistudiat. Coriștii dau întipărirea că și cunosc cântecele pe de rost și sunt adânc pătrunși de sensul celor ce le cântă.

După ce corul „Komitas“ a fost condus multă vreme și stilat de d. Marcel Botez (care și a câștigat un merit de neuitat prin această acțiune generoasă) acum îl are în capul ei pe d. G. Artunian, un tânăr cu aparență sfioasă, dar ale cărui gesturi puține și precise, obțin exact linia, dozarea sunetului, nuanțele de expresie cerută. D-sa are avantajul de a înțelege cuvintele armene, și poate, de aceea, lirismul și culoarea textelor iau un accent, un răsunet mai explicit, și mai eloquent sub îndrumarea d-sale. Întipărirea generală ce o lasă corul, însă e, cum scriam mai sus, că fiecare dintre părtașii lui e pe deplin conștient de ceea ce cântă și ia o parte liberă dar minunat încorporată în disciplina excelenței tovarășii lată un exemplu de individualism organizat de bună voie!

Asociația poartă numele de Komitas, cel al unui mare suflet și admirabil talent, al creatorului național, dispărut înainte de a și fi încheiat opera. Majoritatea corurilor din program erau ale acestui clasic modern al muzicii armene. Un simțământ de un deosebit farmec poetic glăsuiește în cântecile lui rustice — pline de un cuvios lirism și de freamătul frumuseților firei.

„Cântecul plugarului“ „Ploaia“, dansul de nuntă „E primăvară, totuși ninge“, „Caisul“ (cântec de

dor) și — frumos între frumoase, cu împreunarea solilor de tenor și de soprană, — „Bătutul grâului Felul european — occidental cum armonizează părintele compozitor educat în Europa, atenuiază desigur orientalismul originar ale melodiilor armene totuși nu le ia nimic din farmecul lor specific. E remarcabilă nobleța continuă a acestor inspirații — nicideată strigătoare sau impudice, ceea ce ar fi firesc din partea unui popor meridional obișduit. E adânc emoționantă atitudinea aceasta resemnată parcă, plutind pe înalte planuri spirituale — fiind totuși împăcată mereu cu frumusețile veșnice ale naturii și ale simțimentelor omenești celor mai alese.

Compozitorii tineri contemporani ai națiunii armene răspândite, păstrează și ei aceleași note de reținută, nu strigă și nu declamă. Inflexunile melosului răsaritean sunt însă mai păstrate de ei — și chiar caracterul mai gutural al limbei și vocii băstinașe li servește pentru crearea unei atmosfere sonore speciale.

Succesul cel mai mare al serii a fost execuția mai multor cântece românești — La Fântână, de A. Bena, Îlila bihoreană, de Sabin Drăgoi și „Lele roșă la obraz” de I. Chirescu. Asociațiile noastre corale autohtone cele mai prețuite nu le-ar fi putut „zice” mai bine.

Și cu prilejul acesta ni se impunea o serie de reflexii. Coriștii aceștia ce cântau cu o inimă, cu un simțământ ce nu înșală, atât de românește — nu sunt armenii locuind aici de veacuri, ci bieți refugiați trăind de cel mult 20 de ani în țara aceasta primitoare, căreia ei înțeleg să-i răspundă în tot acest timp, cu dragostea și înțelegerea cea mai deplină. Fără a-și renege abârșia dîmpotrivă preaslăvind geniul neamului lor prin cântec, ei se simt totuși asimilați românilor.

Care altă seminție, care altă rasă ar putea da în țara noastră aceiași minunată pildă?

Em. Ciomac

Curentul, No. 3622 3 Martie 1938

CORUL „KOMITAS” după concertul dat în Sala Dalles în 1936

Մ Ա Յ Ր Ա Վ Ա Ն Ք
ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՅ

Պատուարժան վարչութիւն

„Կոմիտաս“ երաժշտ. միութեան

Պուրհե

Ազնիւ բարեկամներ,

Երէկ իրիկուն, կարօտի յուզումով ունկընդրեցինք յարգելի Միութեանդ սասնամեակի առթիւ Պուրհեւէն սրուած համերգը՝ ղեկավարութեամբ Պ. Կ. Յարութիւնեանի:

Կրնաք երեւակայել մեր ուրախութիւնը սգգային մեակութային նման ձեռնարկներու եւ մեր խորին գնահատութիւնն ու փաջալերք:

Թոյլ տուէք մեզի, ազնիւ պարոններ, սեր յատուկ արտագին շնորհակալութիւնն յայտնել Ձեր ազնիւ ուշադրութեան՝ որով հանած էիք կանխաւ գեկուցանել մեզի Ձեր տուած հայկական համերգի ժամն ու յայտագիրը:

Անգամ մ'ալ կրկնելով մեր ամենախորին եւ զգացուած շնորհակալութիւնը եւ մաղթելով Ձեր երաժշտական գործունէութեան ամենափայլուն յաջողութիւններ յօգուտ հայ մեակոյթին եւ ի պարծանս հայ անուան,

Մնամ սիրով աղօթարար
Հ. ԵՂԵՍ. ՓԷԶԻԿԵԱՆ
Ընդհ. Ասեմաղախի
Մխիթարեան Միաբանութեան

ԿՈՄԻՏԱՍԵԱՆ ԽՆԱՄԱՏԱՐ
ՅԱՆՉՆԱԺՈՂՈՎ

Յարգելի անդամք

„Կոմիտաս“ երաժշտ. միութեան

Պուրհե

Պատիւ ունեցանք ստանալու 14 Փետրվարի Ձեր գրութիւնը եւ ուրախացանք իմանալով թէ կը պատրաստուիք տօնելու Ձեր տասնամեայ գործունէութեան տարեդարձը:

Յանձնաժողովը կը փութայ, ի հեռուս ուղղելու արտեւանդան մաղթանքներ, որպէսզի Ձեր արդիւնաւոր աշխատանքը որ գեղարուեստի ծառայելէ զատ, իրաւամբ ազգային գոյութեան ամենամեծ սատարն է, աւելի եւս ծաղկի եւ զարգանայ ի փառս հայութեան.

Բնգունեցէք այս ջերմ մաղթանաց հետ, նաեւ մեր խորին յարգանքները:

Ի դիմաց Կոմիտասեան Յանձնաժողովի

Անդամք

(ս) Ա. Գ. ՀԱՐԵՆՅ
Մ. ԲԱՅԱՆՆ

Նախագահ

(ս) ՎՌԱՄՇԱՊՈՒՀ ԵՊԻՍԿ.

ԾՐԱԳԻՐ-ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ

«ԿՈՄԻՏԱՍ» ԵՐԱԺՇՏ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Յօդ. 1.— Միութեան տիպոգրֆն է «Կոմի-
սաս» երաժշտական միութիւն:

Յօդ. 2.— Միութիւնը կազմուած է 10
Դեկտ. 1926ին:

Յօդ. 3.— Միութեան կեդրոնն է Պուրքէշ
քաղաքը և մասնաճիւղեր կրնան ունենալ նաև
Ռուսմանիոյ ուրիշ քաղաքներու մէջ:

Յօդ. 4.— Միութեան տեղութիւնը ան-
սահման է:

Յօդ. 5.— Միութեան նպատակն է հայ
երիտասարդութեան տուլ ընդհանուր երաժշ-
տական կրթութիւն, հանրութեան մէջ հետա-
քրքրութիւն արթնցնել երաժշտութեան հան-
դէպ և մասնաւորապէս ծանօթացնել ու սիր-
ցնել հայ երաժշտութիւնը:

Յօդ. 6.— Իրագործելու համար իր նպա-
տակը միութիւնը պիտի ձեռնարկէ հետեւեալ
աշխատանքներուն.

ա. Պիտի կազմակերպէ երգչախումբ և նը-
ւագախումբ:

բ. Պիտի սարքէ դասախօսութիւններ և
դասեր:

գ. Պիտի սարքէ համերգներ, երաժշտական
ուսնկնդրութիւններ, պատիւներ:

դ. Պիտի ընէ հրատարակութիւններ:

ե. Պիտի կազմէ երաժշտական գրադարան:
զ. Պիտի աջակցի մասնագէտներու պատ-
րաստութեան:

է. Պիտի ունենայ իր սեփական երաժշտա-
կան ակումբը:

Յօդ. 7.— Միութիւնը ունի հիմնադիր,
գործօն, համակիր, նուիրատու և պատուոյ ան-
դամներ:

Յօդ. 8.— Գործօն անդամ են բոլոր անոնք
որ կը մասնակցին երգչախումբին կամ նուագ-
ախումբին, կամ մաս կ'առնեն վարչական
աշխատանքներու մէջ:

Յօդ. 9.— Գործօն անդամներու համար
պարտաւորիչ չէ ամսավճարը:

Յօդ. 10.— Համակիր անդամ են անոնք որ
պատկան առնուազն 20 լէւի գումարով մը կը
սատարեն միութեան:

Յօդ. 11.— Նուիրատու անդամ կը նկատ-
ուին անոնք որ պռնուազն 2000 (երկու հազար)
լէւի միանուագ նուէր մը կ'ընեն միութեան:

Յօդ. 12.— Պատուոյ անդամ կը նկատուին
բոլոր այն անձերը որոնք բարոյական կամ նիւ-
թական բացառիկ ծառայութիւն մը կը մա-
տուցանեն միութեան:

Յօդ. 13.—

ա. Գործօն, համակիր և նուիրատու ան-
դամներու արձանագրութիւնը վարչութիւնը
ինքը կը կատարէ: Իսկ պատուոյ անդամները
կը հռչակուին ընդհ. ժողովի կողմէ:

բ. Գործօն անդամներու արձանագրու-
թիւնը տեղի կ'ունենայ հետեւեալ պայմաննե-
րու տակ.

Առաջարկ անդամակցութիւնը ստորագրելէ
յետոյ, վարչութիւնը 15 օրուան ընթացքին
կը պատասխանէ դրական կամ ժխտական: Այս
ժամանակամիջոցին գործօն երգիչ անդամը
պէտք է երգչախումբի ղեկավարին բնութե-
նէն անցնի:

Գ. Երգիչ անդամ անդամուհիները պար-
տաւոր են ամէն տաշեշրջանի սկիզբը վերա-
ձանագրուիլ միութեան երգչախումբին:

Յօդ. 14.—

ա. Միութեան մէջ բնորոշ և ընտելի
կ'ըլլան բոլոր անդամները: Ընտրելի ըլլալու
համար անհրաժեշտ է լրացուցած ըլլալ 21
տարին, և ընտրող ըլլալու համար 18 տարին:

բ. Ընդհանուր ժողովներու մէջ քուէի իրա-
ւունք չունին այն բոլոր համակիր անդամները
որոնք չեն տուած իրենց վերջին երեք ամսս-
վճարները:

Յօդ. 15.— Միութեան օսկաններն են.

ա. Ընդհանուր ժողով

բ. վարչութիւն

գ. յանձնախումբեր

Յօդ. 16.— Ընդհանուր ժողովը կը գու-
մարուի տարին անգամ մը, Յունիսին, և պաշ-
տօն ունի ընտրել վարչութիւն և հաշուեքննիչ
յանձնախումբ, քննել վարչութեան նիւթական

և բարոյական գործունէութիւնը, կատարել
պատուոյ անդամներու հռչակումը, քուէարկել
միութեան պիւտճէն և բարեփոխել ծրագիր-
կանոնագիրը, կամ հրաժարեցնել վստահութիւն
չվայելող վարչութիւն մը:

Յօդ. 17.— Բացառիկ ընդհանուր ժողով
կը գումարուի նաև երբ վարչութիւնը պէտք
տեսնէ, կամ երբ միութեան անդամներուն առ-
նուագն մէկ երրորդը գրաւորապէս պահանջէ:

Յօդ. 18.— Ընդհանուր ժողովին նիստերը
վաւերական են քանի անգամ որ ներկայ ըլ-
լայ, պայմանաւ որ վարչութիւնը ժողովէն առ-
նուագն շաբաթ մը առաջ իմացուցած ըլլայ
բոլոր անդամներուն:

Յօդ. 19.— Ընդհանուր ժողովներուն մէջ
որոշումները կը տրուին ձայներու համեմատա-
կան մեծամասնութեամբ, բացի վարչութեան
ընտրութեան պարագային, երբ ներկաներու
բացարձակ մեծամասնութիւնը անհրաժեշտ է:

Յօդ. 20.— Ընդհ. ժողովը կ'ունենայ իր
դիւանը բաղկացած ատենապետէ մը և ատե-
նագպիրէ մը:

Յօդ. 21.— Վարչութիւնը կը բաղկանայ
5—7 անդամներէ որոնք կ'ընտրուին երկու
տարուան համար և որոնք պնձնապէս վերըն-
տրելի են:

Յօդ. 22.— Վարչութեան պաշտօննէ վարել
միութեան գործերը, գործադրել պիւտճէն, ար-
ձանագրել անդամներ, զանձել անոնց անդա-

մատուրքը, ապահովել հասոյթի միջոցներ, հըս-
կել ծրագիր-կանոնագրի տրամադրութեանց և
գործադրել կարգապահական կանոններ, հրաւի-
րել անդամները ընդհանուր ժողովներու, դա-
սերու և այլ հպարտոյթներու:

Յօդ. 23.— Վարչութեան նիստերը օրի-
նակն են երբ անհրաժեշտ է անդամներու մեծամաս-
նութիւնը և որոշումները կը տրուին ներկա-
ներու մեծամասնութիւնովը:

Յօդ. 24.— Վարչութիւնը իր կազմէն պակ-
սողներու տեղ իրաւասու է անդամս կիցներ հրա-
ւիրել (cooptare), իսկ եթէ ընդհանուր ժողո-
վէն ընտրուած կազմը իր մեծամասնութիւնը
կորսնցուցած է, պարտաւոր է հրաւիրել բա-
ցառիկ ընդհանուր ժողով, ամբողջական նոր
ընտրութեան համար:

Յօդ. 25.— Հաշուեքներ յանձնախումբը կը
բաղկանայ երեք անդամէ, ընտրուած ընդհա-
նուր ժողովին կողմէ մէկ տարւան պաշտօնով,
քննելու համար վարչութեան հաշուետուար-
ները և տեղեկագրելու ընդհանուր ժողովին:

Յօդ. 26.— Օժանդակ մարմինները կը նը-
շանակուին վարչութեան կողմէ, երբ այս վեր-
ջինը պահանջք զգայ, ժամանակաւոր աշխա-
տանքի մը համար: Մասնակցելու կրնան հրա-
ւիրուիլ բոլոր անդամները, դործօն կամ ոչ:

Յօդ. 27.— Գեղարուեստական բաժնի ղե-
կավարութիւնը յանձնուած է երաժիշտ ուսուց-
չի մը, որ պաշտօնի կը կոչուի վարչութեան

կողմէ մասնաւոր համաձայնութեամբ և որ կը
ստանձնէ միութեան գեղարուեստական գոր-
ծունէութեան պատասխանատուութիւնը: Ու-
սուցիչը կրնայ ունենալ մէկ կամ աւելի օգնա-
կաններ, նշանակուած վարչութեան համաձայ-
նութեամբ: Իրաւունք ունի ընդունելու կամ
մերժելու երգչախումբի կամ նուագախումբի
անդամակցիլ փափաքողներու խնդրանքը: Կը
նշանակէ, վարչութեան հետ համախորհուրդ,
փորձի օրերն ու ժամերը, համերգներու և հա-
մանուադներու մօտաւոր թուականը, և այլն:

Յօդ. 28.— Միութեան հասոյթներն են.

ա. անդամատուրքեր

բ. նուէրներ

գ. համերգներու ունկնդրութեանց եկա-
մուտը

դ. հրատարակութեանց հասոյթը

ե. օրէնքով թոյլատրուած վանադան ձեռ-
նարկներ:

Յօդ. 29.— Միութիւնը սկզբունքով ուրճ
ոչ-երաժշտական ընկերակցութեանց հանդէս-
ներուն չի մասնակցիր, ըլլան անոնք բարենը-
պատակ կամ ոչ:

Վարչութիւնը իրաւասու է միութեան հո-
վանաւորութիւնը տալ որեւէ երաժշտական լուրջ
սարքումի, եթէ յարմար տեսնէ:

Միութիւնը իր աջակցութիւնը կը բերէ
որեւէ երաժշտական սարքումի և կամ որեւէ ձեռ-
նարկի որ կոչուած է սատարել հայ արուեստի
փրօփականտին:

Միութիւնը կը պահանջէ, կաղժակերպիչ
յանձնախումբէն, երգչախումբին այս առթիւ
ունենալիք բոլոր ծախսերը:

Յօդ. 30.— Միութիւնը ունի իր կնիքը հե-
տեւալ մակադրութեամբ.

«ԿՈՄԻՏԱՍ» Երաժէշ. Միութիւն Պուրէշ
Asoc. Muzicală Armeană „KOMITAS” Bucureşti

Յօդ. 31.— Երբ միութեան անդամներու
թիւը 16էն կը պակսի, միութիւնը լուծուած
կը նկատուի:

Յօդ. 32.— Միութիւնը կրնայ վերակազ-
մուիլ եթէ լուծումէն մինչեւ տարի մը տասը ան-
դամներ կը վերսկսին գործը ներկայ կանոնա-
գրութեան սահմաններուն մէջ:

Յօդ.— Վերջնական լուծման պարագային
միութեան գործերը վերջնականապէս կը յանձ-
նուին թեմական խորհուրդին, յատկացուելու
համար համանման նպատակի մը:

Յօդ. 34.— Սոյն կանոնագրութեան մէջ
որեւէ փոփոխութիւն կը կատարէ ընդհ. ժողովը:

Յօդ. 35.— Միութիւնը կը վաւերացուի
թեմական խորհուրդէն, որուն ամէն տարի կը
ներկայացնէ իր նիւթական և բարոյական գոր-
ծունէութեան ծրագիրը:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0304607

200